

Pensionerna är ännu ojämsställda

Vår tids stora jämställdhetsfråga borde vara pensionerna. Inte framtidens pensioner, utan de som betalas ut just nu. Sverige har fler än 200 000 fattigpensionärer. Två tredjedelar av dessa är kvinnor.

Orsaken till att fler kvinnor än män är fattigpensionärer är att pensionssystemet är könsneutralt medan arbetsmarknaden historiskt inte har varit könsneutral. Kvinnor har jobbat mindre tid och inom yrken med lägre lön. Dessutom har de fått mindre betalt än manliga kollegor med samma arbetsuppgifter.

Den bakgrunden är viktig att komma ihåg när vi talar om pensioner. För i dag råder ideologin att pensioner är något individuellt som ska avspegla våra livsval. Vår framtida pension avgörs av hur vi har valt att utbilda oss, jobba, göra karriär och inte minst att placera våra besparingar.

Men när dagens pensionärer gick in på arbetsmarknaden rådde helt andra normer. Möjligheterna till utbildning och karriär begränsades fortfarande starkt av social bakgrund. De yrkeskategorier som ansågs lämpliga för kvinnor var i regel dåligt betalda. Kvinnor förväntades gå ned i arbetstid när de fick barn. Någon större valmöjlighet fanns heller inte. Många kommuner saknade barnomsorg långt in på 1980-talet.

De pensionärer som idag lever på garantipension gör det alltså sällan som resultat av några livsval. Och de har sannerligen inte arbetat mindre hårt än andra. Många av de kvinnliga fattigpensionärerna har jobbat dubbelt och tredubbelt då de skött om inte bara barn och hem, utan kanske också sina föräldrar.

Sparat har förstås många gjort, men sällan i pensionsfonder. Det var knappast aktuellt på 50- och 60-talen. Under efterkrigstidens rekordår sågs pensionerna inte som privata försäkringar utan mer som samhällets kollektiva åtagande. Ålderdomens ekonomi bestämdes av hur bra det gick för Sverige som nation. Med detta sagt är den höga andelen kvinnliga fattigpensionärer inte bara ett arv från tidigare. Andelen kvinnor som bara har garantipension har nämligen ökat under 2000-talet.

Det är sammanfattningsvis märkligt att de kvinnliga pensionärernas situation inte hamnar högre på den politiska dagordningen i Sverige. Vi berömmar oss av att vara ett välfärdsland och vår regering berömmar sig av att vara feministisk. Varför försöker vi inte åtgärda den uppenbara orättvisan?

Politiker och nationalekonomer brukar mena att det inte går att göra något åt garantipensionärernas situation, möjligtvis påverka i marginalen med bostadsbidrag och liknande. Det är förstås bra. Men borde man inte till exempel kunna sänka skatten radikalt för pensionärer som bara uppstår på grund av garantipension?

Det skulle förstås kosta men det finns andra politikområden som får kosta nästan vad som helst. Det är faktiskt en skam att äldre kvinnor tvingas leva som fattiga, mitt i det överflödssamhälle som de själva har varit med att skapa.

Mathias Bred